

Мельнікова А.М.

здобувач вищої освіти

Шаров С.В.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри української і зарубіжної літератури

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ТВІР О. ЛУЩЕВСЬКОЇ «ОПІКУНИ ДЛЯ ЖИРАФА» ЯК ЗРАЗОК ЛІТЕРАТУРИ НА ТЕМУ ІНКЛЮЗІЇ

Анотація. У статті розглянуті художні особливості інклюзії в українській літературі. Акцентується увага на творчості О. Луцевської та її художньому творі «Опікуни для жирафа». Наголошено на тому, що діти з вадами повинні відчувати опіку з боку дорослих та близьких для них людей, оскільки в іншому випадку у них може розвиватись комплекс неповноцінності, що призведе дитинну до негативних розумових наслідків.

Ключові слова: інклюзія, оклюдери, література, художній простір, опіка, педагогіка, виховання.

Melnikova A. Work by O. Lushchevska «Guardians for a Giraffe» as a Sample of Literature on the Topic of Inclusion. The article considers the artistic features of inclusion in Ukrainian literature. Emphasis is placed on the work of O. Lushchevska and her artwork "Guardians for the Giraffe". It is emphasized that children with disabilities should be cared for by adults and their loved ones, because otherwise they may develop a complex of inferiority, which will lead to negative mental consequences for the child.

Key words: inclusion, occluders, literature, artistic simplification, guardianship, pedagogy, education.

27–28 жовтня 2016 року у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського відбувся Міжнародний конгрес зі спеціальної педагогіки, психології та реабілітології «Освіта дітей з особливими потребами: від інституалізації до інклюзії», на якому Лілія Гриневич наголосила: «На сучасному етапі надзвичайно важливим аспектом системних змін є реформування освіти. Про концептуальні засади цієї реформи йдеться, зокрема, у проекті «Нова школа: простір освітніх можливостей», відповідно до положень якого розвиватиметься й інклюзивна освіта. Так, для дітей з особливими потребами планується створити умови

для спільного навчання з їхніми однолітками, впроваджуватимуться індивідуальні програми розвитку [10]. Цими словами Міністерка освіти у науки України підтвердила важливість та актуальність означеного питання в соціумі.

Відомо, що 18% дітей дошкільного віку мають проблеми із зором. А діти старших класів – 48% [2]. Так, навіть, носіння звичайних окулярів може викликати цькування та насмішки з боку однолітків, не говорячи вже про оклюдери. Тому підтримка з боку родини та однолітків є вкрай необхідною для адаптації дітей з певними вадами. Через такі обставини, вважаємо доцільним представити аналіз твору Оксани Луцевської «Опікуни для жирафа». Слід акцентувати увагу на тому, що нині творчість письменниці не є дослідженою. Загальні питання літератури та інклюзії в наукових працях представлені О. Деркачовою та С. Ушневич [1], Т. Шаровою [10], С. Шаровим [9], А. Забаренко [2], І. Костішак [6] та ін.

Оксана Луцевська – письменниця, казкарка, поетеса, літературознавець, займається дослідженням дитячої літератури. Народилася в Черкаській області та закінчила філологічний факультет Уманського державного педагогічного університету. Нині проживає закордоном в США, відвідує Україну. Однак відстань між країнами не обмежує зустрічі з авторкою дитячих книг. Недаремно в інтерв'ю з Оксаною Луцевською був підтверджено факт про те, що «чемпіонкою зі скайп-зустрічей у нашій дитячій літературі залишається Оксана Луцевська, відома дитяча письменниця, а також докторка наук у галузі освіти» [5].

Темою твору Оксани Луцевської «Опікуни для жирафа» є розповідь про здійснення бажання маленької Олі, а ідеєю – необхідність підтримки дитини з певними вадами у будь-якому середовищі, в якому вона перебуває.

Твір «Опікуни для жирафа» Оксани Луцевської порушує такі проблемні питання:

- батьки і діти;
- підтримка родини;
- адаптація дітей з вадами зору в соціумі;
- взаємозв'язок людей та тварин;
- турбота про навколишнє середовище;
- формуванні відповідальності за інших у дітей.

Узагальнивши представлені у творі проблеми, можна зосередити їх у такому ракурсі (рис. 1):

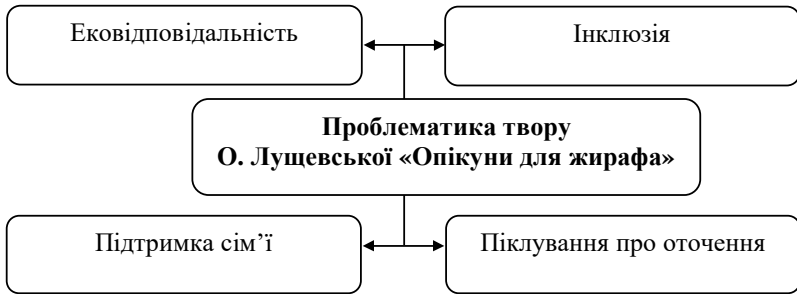

Рис. 1. Проблематика твору О. Луцєвської «Опікуни для жирафа»

Слід відмітити, що заявлені проблеми чітко можна прослідкувати через наявність ілюстрацій, які відтворені упродовж усієї розповіді. Читачам так буде легше орієнтуватись в означеному просторі та адаптуватись до умов навколишнього середовища. Книга дозволяє дітям, які мають проблеми із зором, не комплексувати через те, що вони обмежені у певних діях. Навмисне авторкою уміщено образ жирафа Джуто, аби відволікти увагу читача від образу Олі, адже, у деякій мірі вона може відчувати наявність уваги до її неповноцінності. Тому, такий авторський прийом на предмет здійснення мрії дівчинки є цілком виправданим [4]. Так, наприклад, аби Оля не відчувала свою ваду, мати намагається через гру подати їй різноманітних тварин у вигляді оклюдерів. Такий прийом підтримки рідними говорить про небайдужість дорослих до вади власної дитини (рис. 2).

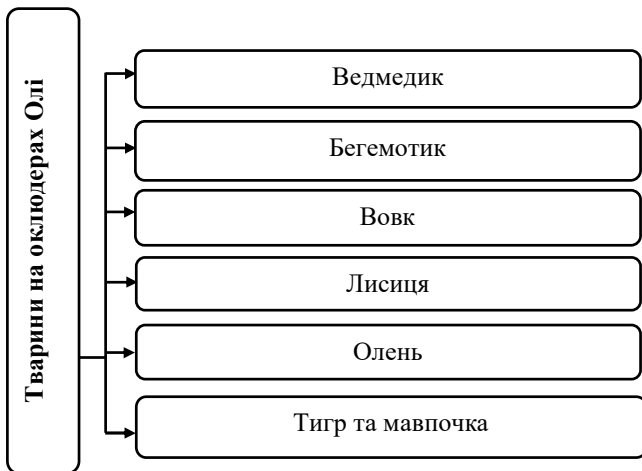

Рис. 2. Тварини на оклюдерах героїні Олі

Події розгортаються впродовж семи днів після дня народження Олі, на якому вона загадує таке бажання «Хочу цілий тиждень ходити в зоопарк!» [8].

День 1. На своєму шляху до зоопарку родина споглядає Міжнародний марш на захист прав тварин. Оля втрачає свій оклюдер, тому похід до парку відкладено.

День 2. Родина в зоопарку. Оля турбується про обід для сов. Але через зливу вони змушені повернутися додому. Дівчинка через це переймається, тому вночі погано спить.

День 3. Дощить. Тому родина залишається вдома. Діти вирішують головоломку «Допоможи жирафі дістатися дому» і грають в настільні ігри.

День 4. Задощило надовго. Діти планують подивитися «Зоотрополіс». Мама придумує новий оклюдер для Олі.

День 5. Сонячно. Родина знов у зоопарку. Прямують годувати жирафів. Оля говорить мамі, що обожнює жирафів.

День 6. Тато дізнається, про те що можна стати опікуном якоїсь тварини у зоопарку. Батьки приймають рішення стати опікунами для жирафа. Всі разом відвідують зоопарк. Родина стає опікуном жирафа Джуту.

День 7. Оля розбиває свою скарбничку і хоче стати опікуном ще й для ведмеда. Віддає татові накопичені гроші. У зоопарку родина провідує жирафа Джуту і йдуть до ведмеда і стають його опікунами теж.

Тому, можна з впевненістю говорити про те, що авторкою досить вдало створена композиція твору, яка цілком логічно ототожнюється із днями тижня, де головною є героїня Оля.

Маленьку Олю підтримують всі члени родини. Мама придумує та ще нові оклюдери, так ненависні оклюдери перетворюються на незвичайний аксесуар. Тато відвідує разом з дітьми зоопарк та дізнається про можливість опікунства над тваринами. А брат Даня навіть вдягає оклюдер, щоб підтримати сестру. Оля та Даня разом вирішують головоломку про жирафа та дивляться «Зоотрополіс».

Найбільшу підтримку Оля отримує від брата. Він завжди поруч з нею. Розділяє її інтереси та побажання. Хлопчик розуміє, що носіння оклюдера впливає на емоційний стан дівчинки, що з ним не просто, він привертає багато уваги оточуючих, тому теж іноді вдягає оклюдер аби показати сестрі, що вона не знаходиться на самоті зі своєю проблемою.

Саме родина та стосунки між членами родини впливають на формування особистості, її характеру. У дитячому віці людина постійно перебуває в родині, тому та здатна здійснювати безпосередній вплив на неї.

Але не слід, забувати про те, що родина може і зруйнувати людську особистість. Тому атмосфера в сім'ї впливає на ставлення дитини до навколишнього світу, людей та життєві орієнтири. Родина Олі виступає тим надійним тилом, де можна розділити, як радісні та і сумні моменти життя.

На ряду з інклюзією порушено проблему ековідповідальності. Так, родина Олі зустрічає на своєму шляху Міжнародний марш на захист прав тварин, метою якого є захист тварин від знущань. Оксана Лушевська акцентує увагу на проблемі життя тварин у неволі. Тому героїня її твору, Оля, переймається за обід для сов. Зоопарк – це не лише місце для розваги та споглядання диких тварин. Маленька Оля дуже вразлива. Саме тому після споглядання маршу захисту тварин та відвідування зоопарку вона створює малюнки. Так, з'являється сумний ведмедик та дівчинка в клітці, яку вона підписує як «Оля-ведмедик». Також клеє вольєри для паперових звірів. Вона хоче, щоб звірам у її зоопарку було зручно [9, с. 23].

Адже між людьми та тваринами існує взаємозв'язок, тому не можливо допустити того, щоб тварини зазнавали шкоди від людей. Розуміння того, що людина повинна піклуватися про навколишнє середовище слід вкладати ще з дитинства. Майбутнє планети залежить від людей та їхньої діяльності. Всі наші дії певним чином впливають на навколишнє середовище, це може бути як позитивно, так і негативно. Якщо кожен розпочне з себе, то світ стане кращим. Це ще гарна можливість для дитини стати більш дорослою і відповідальною, та бути опікуном для якої-небудь тваринки [7]. Книга вчить нас бути відповідальними за життя тварин та чуйного ставлення до них. Вміння нести відповідальність за інших та приймати рішення – це те чому повинен навчитися кожен.

У відгуку на книгу «Опікуни для жирафа» сучасні читачі акцентують увагу на тому, що це «Чудова, невелика і спокійна історія про дівчинку Олю та її сім'ю, які стали опікунами для жирафа у зоопарку» [3]. Зрозуміло, що авторка мала на меті не лише показати любов дітей до тварин, а й розвінчати міф про те, що люди з особливими потребами не здатні піклуватись про себе.

Завдяки наявності книжок, де персонаж має певні вади, сучасні діти можуть дізнатися про людей з особливими потребами. Такі книги можуть коректно привернути увагу дітей до такого проблемного питання. І наголосити на тому, що вони потребують підтримки, сприйняття та розуміння. Історія Олі навчить дітей схвальної реакції на однолітків з закритим скельцем окулярів. Допоможе формуванню терпимого та поблажливого ставлення. Це слугує фундаментом для створення інклюзивного суспільства. Книга Оксани Лушевської «Опікуни для жирафа»

про дітей, хто не такий як усі. Але це не робить їх гіршими за інших. Вони також мають свої захоплення, мрії та плани на майбутнє. Вони мають рівні права та можливості. Адже гармонійний розвиток дитини з певними особливостями неможливий у суспільстві, де вона буде піддаватися булінгу та цькуванню з боку однолітків.

Література

1. Деркачова О., Ушневич С. Література та інклюзія. Брустурів : Дискурс. 286 с.
2. Забаренко А.Ю., Шарова Т.М. Дзвінка Матіяш «Марта з вулиці Святого Миколая»: особливості художньої літератури на тему інклюзії. *Українські студії в європейському контексті*: зб. наук. пр. 2020. №1. С. 60–64.
3. Зоопарк кожного дня. Відгук на книгу О. Луцевської «Опікуни для жирафа». URL : <https://www.yakaboo.ua/opikuni-dlja-zhirafa.html#tab-reviews>
4. Книга дозволить дітям з недостатками зору не стеснятися цього [Відгук на книгу О. Луцевської «Опікуни для жирафа»]. URL : <https://www.yakaboo.ua/opikuni-dlja-zhirafa.html#tab-reviews>
5. Книжкова спрага, або Результати найбільшого авторського скайп-туру. URL : <http://www.barabooka.com.ua/knizhkova-spraga-abo-rezultati-najbilshogo-avtorskogo-skajp-turu/>.
6. Костішак І.М., Шаров С.В. Дара Корній «Зірка для тебе»: елементи інклюзії в художньому просторі. *Українські студії в європейському контексті*: зб. наук. пр. 2020. №1. С. 106–110.
7. Лоскун О. Лікарі радять зменшити зорове навантаження на найменших і більше уваги приділяти спорту. URL : <https://tsn.ua/ukrayina/ukrayinski-likari-nazvali-prichini-problem-iz-zorom-u-ditey-i-dali-korisni-poradi-1427907.html>
8. Луцевська О. Опікуни для жирафа. URL : <https://starylev.com.ua/opikuny-dlya-zhyrafa>
9. Луцевська О. Опікуни для жирафа. Львів : Видавництво Старого Лева, 2018. 28 с.
10. Освіта для дітей з особливими потребами: від інституалізації до інклюзії. URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/usi-novivni-novini-oblastej-2016-10-31-osvita-dlya-ditej-z-osoblivimi-potrebami-vid-institualizaciyi-do-inklyuziyi>
11. Шаров С.В., Шарова Т.М. Художній простір на тему інклюзії як засіб соціалізації в суспільстві. Пріоритетні напрямки розвитку сучасних

педагогічних та психологічних наук: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (9-10 серпня 2019 р., м. Одеса). 2019. С. 112–115.

12. Шарова Т.М. Художня література як засіб соціальної реабілітації людей з обмеженими можливостями. Літні наукові підсумки 2019 року: XVIII Міжнародна науково-практична Інтернет конференція: тези доповідей, Дніпро, 5 червня 2019 р., 2019. С. 84–89.

Свириденко І.М.

вчитель інклюзивного навчання

*Першотравенська загальноосвітня школа I-III студентів
Апостолівський район Дніпропетровської області*

ЖИТТЯ ПОКРІПАЧЕНОГО СЕЛЯНСТВА В «НАРОДНИХ ОПОВІДАННЯХ» МАРКА ВОВЧКА

***Анотація.** У статті представлено інформацію про особливості творчої діяльності Марко Вовчок. Зроблено акцент на житті покріпаченого селянства в «Народних оповіданнях» письменниці. Розглянуто проблематику творів, які увійшли до збірки «Народні оповідання» а представлено їх рецензію сучасними читачами.*

***Ключові слова:** селяни, оповідання, гуманізм, кріпацтво, письменник.*

***Sviridenko I. The Life of the Strengthened Peasants in «Folk Stories» Marko Vovchok.** The article presents information about the peculiarities of Marko Vovchok's creative activity. Emphasis is placed on the life of the serfs in the «Folk Tales» of the writer. The problems of works included in the collection «Folk Tales» are considered and their reception by modern readers is presented.*

***Key words:** peasants, stories, humanism, serfdom, writer.*

В історії розвитку української літератури другої половини XIX століття одне з найпочесніших місць належить Марку Вовчку – письменниці революційно-демократичного напрямку. Визначний представник критичного реалізму, Марко Вовчок у своїх творах сміливо викривала соціально-економічні основи феодально-кріпосницького суспільства і народжуваного капіталізму, нещадно розвінчувала відкритих і замаскованих ліберальними фразами ворогів селянства. Невеликий екскурс в історію зображення селянства в прозі дає можливість побачити, які і чий традиції у висвітленні цієї теми Марко Вовчок продовжувала розвивати.